

Dat leerjongens ingeschakeld werden in het productieproces staat buiten twijfel. Zijn zij hierdoor als uitgebuite en goedkope arbeidskrachten te beschouwen? Ook hier is, zoals bleek uit de voorbeelden aangehaald door Reinhold Reith (University of Salzburg), niet te veralgemenen. In de regel kregen leerjongens in ruil voor het betaalde leergeld kost en in- woon bij hun meesters. Maar in sommige, voornamelijk gespecialiseerde beroepen, ontvingen leerjongens een loon dat varieerde van ambacht tot ambacht.

Het recente onderzoek naar (vroegmoderne) leertijd werd, zoals is gebleken uit de gepresenteerde papers, voornamelijk vanuit sociaal-cultureel perspectief belicht. Daardoor werd naar onze mening de economische functie van leertijd onderbelicht. Zo zouden arbeidsrelaties (niet alleen tussen meesters en leerjongens, maar ook tussen gezellen en leerjongens), de effecten van leertijd op loonvorming enz. aan verder onderzoek moeten onderworpen worden.

ODIS: een databank voor het historische middenveld

Donald Weber, Amsab

Sinds begin 2000 werken vier Vlaamse archief- en documentatiecentra aan een gemeenschappelijk project: ODIS, voluit *Onderzoekssteunpunt en Databank Intermediaire Structuren in Vlaanderen, 19e-20e eeuw*. Naast Amsab zijn de betrokken centra: Archief- en Documentatiecentrum voor het Vlaams-Nationalisme (ADVNV), KADOC en Liberaal Archief. Tot 2004 wordt het project gefinancierd door het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen, in het kader van het Max Wildiersfonds. De deelnemende instellingen hebben de intentie om het samenwerkingsverband na 2004 verder te zetten, en een permanent karakter te geven. De bedoeling van het project is een databank te creëren waarin fiches worden opgenomen met basisfeiten van alle sociale organisaties en hun leden uit de geschiedenis van Vlaanderen en België. Deze databank zal kunnen geraadpleegd worden op het internet.

De basisgedachte achter ODIS gaat een heel eind terug. De wens om een 'encyclopedie van de socialistische arbeidersbeweging' te maken leefde bij Amsab al in de jaren '70. In de loop der jaren werd langzaam maar zeker vorm gegeven aan een (papieren) databank, waarin biografische notities werden verzameld van socialistische militanten. In de tweede helft

van de jaren '90 werd dat opzet aanzienlijk verruimd. Samen met de collega's van KADOC, ADVN en Liberaal Archief werd een ontwerp gemaakt voor een onderzoekersdatabank, die informatie zou aanbieden over de oude zuilengrenzen heen, via het world wide web toegankelijk voor het geïnteresseerde publiek. Voor de periode 2000-2003 werd financiering gevonden bij het Max Wildiersfonds, dat projecten steunt waarbij archiefcollecties op wetenschappelijke wijze worden onderzocht en gevaloriseerd. Op 1 januari 2004 moet er een databank zijn op het internet, waarin reeds een kritische massa aan historische gegevens ingevoerd werd. Daarna moet het project een onderdeel worden van de dagelijkse werking van de betrokken instellingen, en permanent gevoed worden vanuit de onderzoeksactiviteiten van de medewerkers, eventueel door middel van opvolgingsprojecten.

ODIS wordt geleid door een 'stuurgroep' waarin - naast vertegenwoordigers van de deelnemende centra - een aantal historici en sociologen zetelen, onder meer de professoren Jaak Billiet (KUL), Bruno De Wever (RUG), Jules Hannes (VUB/RUG) en Guy Vanthemsche (VUB). Promotor-woordvoerder is prof. dr. Jan De Maeyer (KADOC). De uitvoering van het project is in handen van een 'technische werkgroep' die momenteel acht medewerkers telt, onder wie één informatica: Luc Boeva (ADVN), Bart D'hondt (Liberaal Archief), Peter Heyrman (KADOC), Steven Masil (Liberaal Archief), Luc Schokkaert (KADOC), John Baert (ADVN), Ilse Verelst (informatica) en ondergetekende. Het project zelf bestaat

enkel in virtuele zin, als een website op het adres <http://www.odis.be>. De databank zal eveneens langs deze weg consulteerbaar zijn vanaf 1 januari 2004.

Het begrip waarop het onderzoek zich richt is met opzet zo ruim mogelijk gehouden. Onder 'intermediaire structuur' wordt verstaan 'elke privaatrechtelijke structuur die tot doelstelling heeft te bemiddelen tussen het individu en de overheid'. Het gaat hier over het brede maatschappelijke middenveld van sociale en culturele organisaties, vakverenigingen en politieke partijen. Deze zeer ruime definitie wordt in de praktijk enkel afgebakend door een aantal zelfopgelegde beperkingen. Zo neemt de databank in principe geen gegevens op over (a) publiekrechtelijke instellingen, (b) weinig of niet gestructureerde bewegingen, eenmalige acties, manifestaties enz., en (c) louter recreatieve of commerciële structuren. Bij wijze van voorbeeld: u mag fiches verwachten van BWP, Rode Kruis, Touring Wegenhulp, Greenpeace, CERA, de Neo-Malthusiaanse Bond... maar niet van NMBS, politierechtbanken, Generale Bank, RSCA Anderlecht enz. Naast gegevens over organisaties, instellingen en verenigingen, neemt ODIS ook fiches op over personen die op één of andere wijze een rol hebben gespeeld in het middenveld, en over de publicaties en archieven die zij voortbrachten. Daarnaast kan de databank ook verkiezingsresultaten opslaan.

De databank is niet gericht op het afleveren van afgewerkte historiografische producten. Ze heeft een bij uitstek onderzoeksondersteunend karakter: ODIS levert de basisgegevens van verenigingen en

ODIS Workshop 1.5.05:2000 Microsoft Internet Explorer - [Of line werken]

Bestand Beveiligen Beeld Favorieten Extra Help

Adres: J:\Documents and Settings\Administrator\Mijn documenten\Donald\lecur docs Donald 31-01-2001\ODIS\ODIS-Archief\Website ODIS - oad\presentatie\index.html

Home
Project
Databank
Invoer
Zoeken
Bladeren
Handtekening
Contact

odis onderzoeksstumpunt en databank
Intermediaire structuren in Vlaanderen 19de-20ste eeuw

Tabel: Organisations

Operator	Veld	Zoekterm	Van	Tot	Hits	
	Zetel (plaatsnaam)	Antwerpen	Index	1918	1940	236
EN	Gerelateerde personen	major	Index			82
	Alle velden		Index			
	Alle velden		Index			
	Alle velden		Index			

Start Deze computer ODIS presentatie illustrat... ODIS Workshop 1.5.05... 13:20

Microsoft Access - [04 Archivalische eenheden : Formulier]

Bestand Bewerken Beeld Invoeren Opmaak Records Extra Venster Help

Fiche 04 - Archivalische eenheden Verwijder Terug

Identificatie Context Inhoud Raadpleging Verwante eenheden Biblio Relaties 1 Relaties 2 Trefwoorden Vans

Gerelateerde organisaties

Relatie (eig.)	Relatie (syst.)	Organisatie	vd	vm	vj	td	tm	tj	Opmerkingen
	erevoorzitter	Respekt voor Arbeid en Democratie	0	0	0	0	0	0	
		Retour à Liege							
		Rex							
		Rossem							
		Salvatorcollege, Hamont							
		Sancta Maria Instituut, Antwerpen							
		Sancta Maria Instituut, Deurne							
		Sancta-Maria-Instituut, Kasterlee							

Gerelateerde personen

Persoon is ...	Relatie	van Persoon	vd	vm	vj	td	tm	tj	Opmerkingen

Intermediar

Start Archiverenregister.paragra... Microsoft Access - [0... 14:42

historische levens, zodat de onderzoeker zich kan toeleggen op diepteonderzoek en synthetisering. Bovendien moet de databank een analytisch potentieel ontwikkelen: een groot aantal velden wordt op uniforme wijze ingevuld door middel van gestuurde invoer (verplichte keuze uit een vaste lijst van termen). Aan ODIS moet de onderzoeker vragen kunnen stellen als: *"Hoeveel administratieve medewerkers van organisaties met als trefwoord 'socialisme' hadden een diploma van de Arbeidershogeschool tussen 1945 en 1965,"* of *"Hoeveel organisaties met als zetel Antwerpen van 1918 tot 1940 hadden als gerelateerde persoon Louis Major?"* Op termijn moet de databank in principe sociaal-historische statistieken automatisch kunnen genereren. 'In principe', want veel zonet alles hangt hier af van de relevantie van de ingevoerde gegevens. Bij het ontwerpen van het datamodel en de samenstelling van de keuzelijsten werd waar mogelijk gewerkt op basis van internationale standaarden, zoals ISAD(G) 1999 voor de archiefiches; ISBD(G, S en M) 1989 voor de publicatiefiches; HISCO voor de keuzelijst beroepen; ISO396-2 voor de keuzelijst talen enz.

De gegevens worden opgeslagen in een consequent uitgewerkt relationeel model. Wanneer een gegeven reeds in een andere fiche voorkomt, wordt er niet dubbel ingevoerd, maar een 'link' gelegd. Dit laat de gebruiker toe om voortdurend 'door te klikken'. Zo kunnen bij verkiezingsuitslagen de biografische fiches van de verkozen kandidaten opgeroepen worden, bij bibliografische fiches de gegevens van auteurs en uitgevers, kan er 'doorgeklikt' worden op familieleden, trefwoorden, lijsten van bestuursleden enz. Het rela-

tionele model zal op termijn toelaten om de netwerken in de intermediaire structuren aanschouwelijk te maken.

De meerwaarde van de ODIS-data wordt in eerste instantie vooral gezocht op het regionale niveau: de ruime, bonte maar o zo belangrijke wereld van de middenkaders van de beweging. Er mag aangenomen worden dat de grote nationale structuren en figuren reeds grotendeels onderzocht werden, zodat ODIS zich hier kan beperken tot een synopsis van het bestaande materiaal. De lokale niveaus - tenzij het lokale initiatieven betreft waarvan de relevantie het lokale niveau oversteeg, zoals bijvoorbeeld De Rode Valken - zullen aangevat worden naarmate de middelen het in de toekomst zullen toelaten. Naast de databank profileert ODIS zich bovendien als een internationaal en interdisciplinair overlegforum voor wetenschappelijk onderzoek naar sociale bewegingen en het maatschappelijke middenveld. Zo wordt er jaarlijks een workshop georganiseerd: op 15 mei 2000 was dat rond 'definitieproblematiek van intermediaire structuren', einde november 2001 zal de volgende workshop plaatsvinden over het thema 'verwerking en analyse van historische verkiezingsresultaten'. Einde 2003 wordt, als apotheose van het lopende FWO-project, een internationaal symposium gehouden, waarop de databank en de onderzoeksresultaten zullen worden voorgesteld. Tenslotte stelt ODIS op de publieke website (<http://www.odis.be>) teksten, werkinstrumenten, literatuur en verwijzingen ter beschikking.